

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA 's-Gravenhage

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
Telefoon (070) 333 44 44
Telefax (070) 333 40 49

Uw brief

Ons kenmerk
DCE/03/81814

Onderwerp
Emancipatie en integratie

Datum 1.

I Inleiding

Hierbij bieden wij u een plan van aanpak op hoofdlijnen aan voor de emancipatie en integratie van vrouwen en meisjes uit etnische minderheden. Dit plan van aanpak volgt op de “Inventarisatie van het Kabinetsbeleid voor Allochtone Vrouwen”, die u eind maart 2003 is toegestuurd door de toenmalige Staatssecretaris van Emancipatie en Familiezaken. Dit plan op hoofdlijnen zal nader worden uitgewerkt in een uitvoeringsplan. Wij zullen FORUM (Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling) verzoeken dit uitvoeringsplan, in overleg met de Commissie Participatie van Vrouwen uit Etnische Minderheidsgroepen (PaVEM)¹ en E-Quality, op te stellen. Wij zullen het uitvoeringsplan voorleggen aan het Landelijk Overleg Minderheden (LOM).

De emancipatie en integratie van vrouwen en meisjes uit etnische minderheidsgroepen vertoont nog steeds een achterstand². Om hen succesvol in de samenleving te betrekken is een extra inspanning nodig. Het kabinet gaat ervan uit dat de wil van de doelgroep om actief aan de samenleving deel te nemen aanwezig is en beschouwt vermindering van de achterstand voor een belangrijk deel als de eigen verantwoordelijkheid van de doelgroep. Het kabinet wil het accent verschuiven van het aanbieden van regelingen en voorzieningen naar het stimuleren en uitlokken van initiatieven van de doelgroep zelf. Waar nodig zullen eisen worden gesteld. In dit plan van aanpak zullen wij aangeven hoe de eigen

¹ Deze commissie onder leiding van Paul Rosenmöller is in juli 2003 door minister De Geus en minister Verdonk ingesteld. De commissie heeft tot doel de gemeenten te ondersteunen bij het uitoefenen van hun regierol ter bevordering van de participatie van vrouwen uit etnische minderheidsgroepen. Daarnaast zal de commissie het kabinet kritisch volgen bij de uitvoering van de actiepunten uit de Kabinetsreactie op het advies van AVEM.

² Zie: bevindingen commissie AVEM (maart 2002); de “Inventarisatie van het Kabinetsbeleid voor Allochtone Vrouwen” (maart 2003); gegevens uit de Rapportage Integratiebeleid Etnische Minderheden (RIEM, september 2003) en onderliggende rapportages.

verantwoordelijkheid van de doelgroep voor emancipatie en integratie kan worden versterkt en waar nodig kan worden gestimuleerd door de rijksoverheid.

II Doelgroep

Binnen de doelgroep vrouwen uit etnische minderheden kunnen twee groepen onderscheiden worden: degenen die uit de diverse landen naar Nederland komen en verplicht zijn een inburgeringstraject te volgen (de zgn. nieuwkomers) en diegenen die reeds langere tijd in Nederland wonen of hier geboren zijn. Het plan van aanpak richt zich op de laatste groep en dan specifiek op diegenen die met het huidige beleid niet of te weinig bereikt worden. De keuze voor diegenen die reeds in Nederland wonen komt voort uit het feit dat, door een herinrichting van de inburgering³, een belangrijk deel van de toerusting van de doelgroep zal starten in de landen van herkomst, inclusief een onderdeel maatschappij-oriëntatie. Het behalen van een basisniveau Nederlands zal een voorwaarde zijn om tot Nederland toegelaten te worden. Hiermee wordt bereikt dat de meisjes en vrouwen die in het kader van gezinsvorming of -hereniging naar ons land komen, vooraf kennis hebben van de taal en de inrichting van de samenleving inclusief de man/vrouw verhoudingen.

III Hoofdpijnen van het plan van aanpak

Een aantal belangrijke beleidslijnen (AVEM/Commissie PaVEM, inburgering, bestrijding jeugdwerkloosheid); de reeds genoemde inventarisatie van het rijksbrede beleid voor vrouwen uit etnische minderheden; gesprekken die gevoerd zijn met organisaties voor vrouwen uit etnische minderheden en de Rapportage Integratiebeleid Etnische Minderheden (en daaronder liggende kwantitatieve rapportages) hebben ons tot een keuze voor de volgende hoofdpijnen van het plan van aanpak gebracht. Zij zullen in het uitvoeringsplan worden vertaald in een aantal concrete doelstellingen.

A. Initiatieven met een directe werking naar de doelgroep

1. Het vergroten van het bereik van vrouwen uit etnische minderheidsgroepen, onder andere door het doorbreken van het isolement;
2. Het inburgeren van vrouwen (moeders en oma's) die tot nu toe niet of nauwelijks zijn bereikt;
3. Het verbeteren van de scholing van meisjes uit etnische minderheidsgroepen;
4. Het ondersteunen van de uitwisseling van opvattingen en de dialoog tussen autochtonen en etnische minderheden en tussen en binnen de diverse minderheidsgroepen;
5. Het faciliteren van de discussie in eigen kring over onderwerpen zoals uithuwelijking, vrouwenbesnijdenis, eerwraak en seksuele en relationele vorming;
6. Het versterken van de emancipatie van mannen uit etnische minderheden;
7. Het vergroten van de toegankelijkheid voor vrouwen uit etnische minderheidsgroepen tot de arbeidsmarkt.

B. Initiatieven met een indirecte werking naar de doelgroep (gericht op andere actoren)

1. Het vergroten van de aandacht van lokale en landelijke organisaties voor de vraag, behoeften en problematiek van de doelgroep vrouwen uit etnische minderheden (interculturalisatie);
2. Het versterken van de rol van zelforganisaties en de doelgroep zelf in de uitvoering van beleid;
3. Het bieden van een goed inzicht aan beleidsmakers, zowel op landelijk als regionaal en lokaal niveau, in de kenmerken van de doelgroep vrouwen uit etnische minderheden, zodat juiste beleidskeuzes kunnen worden gemaakt;

³ De Wet Inburgering in het Buitenland treedt naar verwachting in het najaar 2004 in werking.

4. Het besteden van aandacht in het onderwijs aan empowerment van meisjes uit etnische minderheidsgroepen en het geven van voorlichting over voorzieningen waar meisjes terecht kunnen in geval van crisis.

IV Speerpunten

De volgende speerpunten dienen naast het lopende beleid een bijdrage te leveren aan de concrete doelstellingen die in het uitvoeringsplan zullen worden uitgewerkt. Deze speerpunten zullen in het uitvoeringsplan eveneens worden geconcretiseerd.

1. Een herzien emancipatie-subsidiebeleid

Per 1 januari 2004 zet de coördinerend bewindspersoon Emancipatiebeleid een herzien emancipatie-subsidiebeleid in. In deze regeling krijgt de kennis en deskundigheid van de doelgroep en/of doelgroeporganisaties een belangrijke plaats, doordat aanvragers van subsidie worden verplicht hen te betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van de projecten. In tegenstelling tot de huidige regeling biedt de nieuwe regeling niet alleen aan maatschappelijke organisaties (zoals zelforganisaties), maar ook aan andere rechtspersonen, zoals gemeenten, de mogelijkheid subsidie aan te vragen. De commissie PaVEM ondersteunt gemeenten bij het vervullen van hun regierol waar het gaat om participatie in de samenleving van allochtone vrouwen. De commissie PaVEM zal daarom bij de G30 de nieuwe regeling onder de aandacht brengen en gemeenten stimuleren om projectaanvragen voor de doelgroep allochtone vrouwen en meisjes uit etnische minderheidsgroepen in te dienen. De subsidie wordt verstrekt voor projecten die maximaal drie jaar duren en die worden uitgevoerd onder de thema's "rechten en veiligheid", "maatschappelijke participatie" en "besluitvorming en bestuur". De volgende (op lokaal niveau gerichte) projectonderdelen verdienen bijzondere aandacht:

- Het aanstellen van wijkgebonden *contactpersonen*, die zich in het bijzonder inzetten voor het doorbreken van het isolement van vrouwen die niet of nauwelijks deelnemen aan het sociale verkeer. Hun aandacht zou zich speciaal kunnen richten op het aanzetten van deze vrouwen, waaronder moeders en oma's met opvoedkundige taken tot inburgeringstrajecten. Zij zouden daarbij een relatie kunnen leggen met activiteiten die plaatsvinden in het kader van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Het bevorderen van *laagdrempelige buurt- en vrouwenactiviteiten* kan eveneens een onderdeel uitmaken van de taak van een dergelijke contactpersoon;
- Het organiseren van *debatten en dialogen* op lokaal niveau, tussen autochtonen en etnische minderheden enerzijds en tussen de diverse minderheidsgroepen anderzijds. Emancipatie- en integratiebelemmerende onderwerpen (waaronder uithuwelijking, vrouwenbesnijdenis, eerwraak en seksuele en relationele vorming) kunnen een belangrijke plaats innemen in deze dialogen en debatten;
- Activiteiten gericht op het emanciperen van mannen uit etnische minderheden.

Actoren: maatschappelijke organisaties (bijv. zelforganisaties)
gemeenten
commissie PaVEM

Budget: 3,7 miljoen euro op jaarbasis.

2. Participatie Toolkit

Wij zullen in samenwerking met de commissie PaVEM, een Participatie Toolkit laten ontwikkelen die zij aan gemeenten kan aanbieden. Met deze toolkit kunnen de gemeenten bepalen op welke groepen vrouwen uit etnische minderheden zij hun beleid met voorrang willen richten, welke beleidsinstrumenten hiervoor beschikbaar zijn (of hiervoor ontwikkeld

zouden moeten worden) en met welke middelen de activiteiten gefinancierd kunnen worden. Ook kunnen de gemeenten met de toolkit het ingezette beleid op vrijwillige basis monitoren en eventueel bijstellen waar nodig. De toolkit zal in eerste instantie in pilotvorm door vijf gemeenten toegepast worden.

Wij zullen op korte termijn een opdracht verstrekken om deze toolkit te laten ontwikkelen. De commissie zal in haar rondgangsgesprekken gemeenten polsen voor deelname aan de pilot. De pilots starten uiterlijk april 2004 en zullen 2 jaar duren.

Actoren: gemeenten
commissie PaVEM

Budget: ontwikkeling toolkit: 100.000,- (eenmalig)
ondersteuning pilots: 55.000,- op jaarbasis

3. Convenanten herintredende vrouwen

Bij het afsluiten van de convenanten herintredende vrouwen zal de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid die gemeentelijke convenantpartners, die kiezen voor activiteiten gericht op vrouwen uit etnische minderheden, expliciet verzoeken om mogelijkheden voor werkgelegenheid voor laagopgeleide vrouwen uit etnische minderheden op te zoeken.

Actoren: Regionale Platforms Arbeidsmarktbeleid
Lokale en regionale instellingen/organisaties
FORUM

Budget: 2004 t/m 2006: 137.500,- euro

4. Het laten voeren van dialogen en debatten

FORUM onderkent een grote behoefte aan dialoog in de multiculturele samenleving⁴. Voor een goed functionerende en veilige samenleving is het nodig dat burgers rekening houden met elkaar, elkaar zo nodig willen en durven aanspreken op elkaars gedrag, dat men kennis neemt van elkaars opvattingen en overtuigingen en zich openstelt voor elkaars leefwijze en gewoonten. Door nadere kennismaking kunnen vooroordelen verminderd worden. De commissie PaVEM gaat op nationaal niveau debatten en dialogen organiseren over belangrijke onderwerpen op het terrein van participatie van vrouwen uit etnische minderheidsgroepen. Deze bijeenkomsten, zogenaamde expertmeetings, zullen bijvoorbeeld gericht zijn op het bespreekbaar maken van specifieke onderwerpen. De gesprekken zullen worden gevoerd tussen vrouwen(organisaties) en gemeenten, gemeenten en stakeholders, wetenschappers en wethouders en gericht zijn op het bespreekbaar maken van verschillen in gezichtspunten en kennisvergroting over en weer.

Daarnaast stellen wij voor 3 jaar *een pool van 50 discussieleiders* samen: personen uit de doelgroep die bijvoorbeeld werken voor zelforganisaties kunnen zich aanmelden voor het leiden van debatten en dialogen in eigen kring. Na een screening zullen ze worden getraind. Zij leiden op verzoek debatten en dialogen tussen vrouwen en mannen uit etnische minderheden waarin taboe-onderwerpen aan de orde komen. Ook de opzet en activiteiten van deze pool zullen in het uitvoeringsplan verder uitgewerkt worden. Bij het samenstellen van de pool en het voorbereiden van de activiteiten kan geput worden uit de ervaringen en contactpersonen van de commissie PaVEM.

⁴ Zie: Gedeeld burgerschap in de multiculturele samenleving, *een vernieuwende strategie*, Forum, Utrecht 2003.

Actoren: worden nader uitgewerkt in het uitvoeringsplan

Budget: 2004: 60.000,- euro, 2005: 50.000,- euro, 2006: 50.000,- (totaal 160.000,- euro).

5. Campagne ‘emancipatie en integratie’

Om de doelgroep aan te sporen stappen te zetten en daarmee zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de vergroting van hun participatie zullen wij een landelijke campagne uitvoeren waarin de doelgroep direct wordt aangesproken. Er zal doelbewust naar worden gestreefd mannen uit etnische minderheidsgroepen bij de activiteiten te betrekken en er zal gebruik worden gemaakt van vrouwelijke rolmodellen. In deze campagne zal ook de jaarlijkse uitreiking van de Triomf-prijs - ingesteld door de toenmalig minister voor GSI- een plaats krijgen. Onder een overkoepelend campagnethema zullen wij gemeenten de mogelijkheid bieden om lokale campagnes uit te voeren. In overleg met hen willen wij zoeken naar landelijke, regionale en lokale sponsors om de campagne zo breed mogelijk te kunnen inzetten. Op korte termijn zullen wij een opdracht verstrekken om een campagneplan te laten ontwikkelen.

Actoren: worden nader uitgewerkt in het uitvoeringsplan

Budget: 2004 t/m 2006: 800.000,- euro in totaal.

6. Bestrijding jeugdwerkloosheid meisjes uit etnische minderheden

Bij de monitoring van de uitvoering van het plan bestrijding jeugdwerkloosheid wordt onder andere gekeken naar de mate waarin deze meisjes profiteren van getroffen maatregelen. De Taskforce Jeugdwerkloosheid besteedt al specifiek aandacht aan de positie van jongeren uit etnische minderheden. Wij zullen in overleg met de Taskforce bepalen of ook nog specifieke acties gericht op meisjes uit etnische minderheidsgroepen nodig zijn. Wij stellen ons in ieder geval tot doel om scholen via de Taskforce te wijzen op het nut van het aanstellen van specifieke vertrouwenspersonen voor meisjes uit etnische minderheden.

Actoren: worden nader uitgewerkt in het uitvoeringsplan

Budget: 2004 t/m 2006 :50.000,- euro in totaal

7. Het verstrekken van inzicht in de doelgroep vrouwen uit etnische minderheden

Tijdens het samenstellen van de “Inventarisatie van het Kabinetsbeleid voor Allochtone Vrouwen” (zie inleiding) hebben de diverse departementen geconstateerd dat een specifiek inzicht in de doelgroep vrouwen uit etnische minderheden, op basis waarvan het kabinet beleidskeuzes kan maken, ontbreekt. Voor een doelgericht en effectief beleid is inzicht nodig in kenmerken van de doelgroep vrouwen uit etnische minderheden, zoals leefsituatie, gebruiken en gewoonten, taboes, opvattingen over man/vrouw verhoudingen etc. Daarom zullen wij daartoe een analyse laten verrichten en zullen wij de volgende publicatie uitbrengen:

Een doelgroepanalyse vrouwen uit etnische minderheden, waarin verschillende functieprofielen worden onderscheiden. Deze kunnen beleidsmakers helpen gerichte beleidskeuzes te maken. Hiertoe hebben wij een opdracht verstrekt aan het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP). De analyse wordt eind november 2003 opgeleverd.

Budget: 70.000,- euro (reeds verstrekt in 2003)

Tevens zal de coördinerend bewindspersoon Emancipatiebeleid in het najaar van 2005 een *Sociale Atlas vrouwen uit etnische minderheden* door het Sociaal en Cultureel Planbureau laten uitbrengen. Door middel van deze Atlas zal inzicht worden gegeven in de verschillen tussen vrouwen uit etnische minderheidsgroepen onderling, tussen vrouwen uit etnische minderheidsgroepen en autochtone vrouwen en tussen vrouwen uit etnische minderheidsgroepen en mannen uit etnische minderheidsgroepen. Op deze wijze zal in kaart worden gebracht in hoeverre de sociale werkelijkheid de doelstellingen van het emancipatiebeleid benadert. De thema's die aan de orde komen zijn: onderwijs, betaalde arbeid, onbetaalde arbeid, combinatie van arbeid en zorg, inkomen (inclusief thema economische zelfstandigheid), geweld tegen vrouwen, politieke en maatschappelijke besluitvorming, gezondheid en tijdsbesteding.

Budget: 300.000,- euro (2004 en 2005).

V Monitoring

De hierboven genoemde speerpunten zullen worden gemonitord. Daarbij zal niet alleen gekeken worden naar de vordering van de activiteiten, maar ook naar de positieve en negatieve effecten van de ingezette maatregelen. Waar nodig zullen de maatregelen worden bijgestuurd. Overigens heeft de commissie PaVEM als taak een optimale uitvoering van de landelijke actiepunten uit de kabinetsreactie op de aanbevelingen van AVEM te monitoren.

VI. Tot slot

De voormalige staatssecretaris Emancipatie en Familiezaken heeft de motie ondersteund die het kamerlid Hirsi Ali c.s. (nr. TK 2002-2003/27600, nr 100) heeft ingediend. De motie vraagt de regering om een plan van aanpak op het gebied van 'huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen'. De motie noemt als speerpunten voor het plan van aanpak: 'cultureel gelegitimeerd geweld zoals eerwraak en genitale verminking van meisjes', 'internationale vrouwenhandel', 'seksueel geweld, gedwongen zwangerschappen en gedwongen abortussen', 'structureel geweld met ernstige fysieke en/of psychische gevolgen'.

Momenteel bereidt de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, in nauwe samenspraak met zijn collega's van Justitie en VWS, ter uitvoering van de motie, een notitie voor. De notitie zal hij binnenkort aan uw Kamer doen toekomen.

Tegelijkertijd bereidt het ministerie van Justitie een plan van aanpak bestrijding huiselijk geweld in allochtone kring voor. Dit naar aanleiding van het onderzoek 'Huiselijk geweld onder Surinamers, Antillianen en Arubanen, Marokkanen en Turken in Nederland' uit 2003, waaruit blijkt dat 24% van de etnische minderheden in Nederland met huiselijk geweld te maken heeft. Uit gesprekken met minderhedenorganisaties is gebleken dat hier waarschijnlijk sprake is van onderrapportage en dat de werkelijke cijfers veel hoger liggen.

Voorts kunnen wij u melden dat de minister van VWS in november a.s. het kabinetsstandpunt uitbrengt op het Interdepartementaal beleidsonderzoek maatschappelijke opvang, waaronder de vrouwenopvang.

Op de vergroting van de veiligheid van vrouwen uit etnische minderheden zal in deze drie beleidsstukken nader worden ingegaan. Daarom komt dit thema (inclusief seksuele zelfbeschikking) in het plan van aanpak “emancipatie en integratie” verder niet aan de orde.

De Minister van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

De Minister voor
Vreemdelingenzaken en Integratie,

(mr. A.J. de Geus)

(mw. drs. M.C.F. Verdonk)